

«Que d’heja chatto üna resposta fich interessanta»

In dumengia saira ho Valentina Parolini preschanto sia prüm crimi «La melodia da la gĩa». L’autura, chi’d es creschida sü a Samedan, lavura scu magistra secundara a Küblis e sieus scolars e scolaras la haun deda l’impuls da scriver ün crimi per giuvenils.

Il nouv crimi per giuvenils «La melodia da la gĩa» giouva a Samedan, il lö inua cha Valentina Parolini es creschida sü. «Vairamaing sun eau creschida sü triling. Mieus genituors sun Taliauns e nus vains adüna discurriu taliaun a chesa – a scoula rumauntsch e tudas- ch», disch la nouva autura da 30 ans. Zieva avoir frequento la scoula primara e’l gimnasi a l’Academia Engiadina, s’ho ella decisa da fer ün an intermedier: «In quel an d’heja pruvo oura diversas lavuors. Traunter oter d’heja fat ün practicum tar l’ANR e tal RTR.» A la fin s’ho Valentina Parolini inscritta per fer la scolaziun da magistra secundara a Turich.

Il diplom nun es auncha gnieu druvo

«Eau d’he eir piglio il ram rumauntsch scu ram supplementer. A l’Universited da Turich d’heja alura frequento diversas prelecziuns e d’he eir survgnieu il diplom per instruir rumauntsch sül nivel secundar», disch Valentina Parolini.

In seguit a la scolaziun, ho’la instruieu trais ans a Turich e daspö il 2019 lavur’la scu magistra secundara a Küblis – cun sieu amih abit’la però a Cuira. «Vairamaing vulaivi turner in Engiadina, ma que nun es ieu sü cun mieus plauns. Perque nu d’heja auncha pudieu der scoula in rumauntsch.»

Ün gener motivant

Avaunt trais ans, aunch’auz la pandemia, ho ün discuors cun sieus scolars a Küblis do ils prüms impuls per scriver ün cudesch: «Els d’eiran da l’avis, cha giuvenils d’hozindi nu legian pü uschè gugent cudeschs e cha ler saja insomma lungurus», disch

Valentina Parolini.

Ella ho vulieu savair da sias scolaras e scolars, che gener chi tils motivess il pü ferm da ler darcho üna vouta ün cudesch. La resposta d’eira magari clera: il crimi. «Il scolars haun dit, cha tal crimi possa il lectur as participar a l’istorgia e chatter oura misteris. Que d’heja chat-to üna resposta fich interessanta.»

Üna pitschna cumpensaziun

Cun ir a lavur aint in l’auto ed in seguit a quist discuors, vaiva Valentina Parolini l’ideja ch’ella pudess svesc scriver ün crimi per giuvenils – ma per rumauntsch. «In rumauntsch, ma impustüt per puter, nu do que auncha uschè ün crimi per giuvenils. Eau vulai-va creer qualchosa nouv e pü speciel», disch Valentina Parolini. Ella agiundscha, ch’ella scrivaiva già a scoula pü gugent istorgias per rumauntsch – quel saja eir pü daspera al taliaun cu il tudas-ch – e ch’ella nun hegia da tschercher ils plets scu in tudas-ch. Cun que cha Valentina Parolinin nun ho auncha instruieu per rumauntsch e viva in contuorns tudaschs, as pudess vzair quista prüma ouvra scu tscherta cumpensaziun per na auncha pudair avoir do scoula per rumauntsch. Che managia l’autura? «D’üna vart es que üna cumpensaziun. Ma eau discuor listess mincha di rumauntsch cun mieu amih, el discuorra vallader, uschè ch’eau drouv aunch’adüna il rumauntsch », disch Valentina Parolini.

Il slang dals giuvenils

Ün ulteriur motiv cha Valentina Parolini ho scrit il crimi per puter es ch’ella voul eir pussibiliter als giuvenils engiadinais da ler qualchosa actual. «Eau am d’he eir decisa da scriver quist cudesch per quels chi haun auncha lecziuns da rumauntsch. Ma eir per mieus collegas magisters, ch’eir els hegian darcho üna vouta ün nouv cudesch rumauntsch. Que nun exista simplamaing na bger», declera Valentina

Parolini. Per render pü attractiv il cudesch, ho l’autura eir fat adöver dal slang da giuvenils. Perque ho’la observo ün pô sieus scolars, ho eir fat dumandas e s’ho infurmeda davart las medias socielas. «Que m’interessa però in generel, cu ch’els comunicheschan. Eau d’he eir fat dumandas, ma sainza avoir il cudesch aint il cho.» Düraunt la pandemia ho Valentina Parolini alura scrit il crimi «La melodia da la gĩa». Zieva ch’ella ho scrit il cudesch haun Elvira Pünchera Bott e Michele Badilatti surpiglio il lectorat. Valentina Parolini disch: «Elvira m’ho impustüt güdo cun la lingua e da la perfecziuner. Eau d’he listess bado cha tschertas robas d’eiran in vallader – Michele ho alura aunch’üna vouta cor-ret tuot.» Valentina Parolini es plain aspettativas pels resuns davart il nouv crimi. «Eau d’he schond auncha dapü idejas, ma uossa vulesc eau giodair quist cudesch ed alura guardi inavaunt», uschè la nouva autura.

Martin Camichel/fmr

Valentina Parolini ho düraunt la pandemia scrit sieu prüm crimi per puter – l’impuls da scriver ün raquint per giuvenils ho’la clappo da sieus scolars. fotografia: mad